

Preek op 26 juni 2022 in de Thomaskerk over Psalm 92

De sabbat als de dag van de dankbaarheid

- 1 Psalm. Een lied voor de sabbatdag.
- 2 Goed is het JHWH te danken:
te musiceren voor uw Naam, o Hoogste,
- 3 om in de ochtend uw vriendschap te melden,
uw trouw in de nachten
- 4 met de tiensnarige harp, met de luit,
met het geluid van de lier.
- 5 Ja, Gij JHWH, Gij maakt mij blij door uw doen
ik juich om de daden van uw handen.

- 6 Hoe groot zijn uw daden, JHWH,
zeer diep uw plannen.
- 7 De domme man weet 't niet,
een dwaas onderkent dit niet:
- 8 de kwaadaardigen bloeien als onkruid,
ze schieten op, al wie onheil doen –
om voor altijd verdelgd worden.
- 9 Maar Gij: in den hoge voor eeuwig, JHWH!
- 10 Ja zie, uw vijanden, JHWH,
ja zie, uw vijanden vergaan:
ze worden verstrooid, al wie onheil doen.

- 11 Gij verhoogt mijn hoorn als van een wilde stier.
Ik word verkwikt met frisse olie.
- 12 Mijn oog kijkt neer op wie op mij loeren;
van wie tegen mij opstaan, wie kwaad willen,
krijgen mijn oren te horen.
- 13 De rechtvaardige bloeit als een palm,
hij groeit als een Libanonceder!

- 14 Wie verplant worden naar het huis van JHWH,
bloeien zullen ze in de voorhoven van onze God.
- 15 Ze gedijen nog in hun grijsheid,
ze blijven weelderig en fris.
- 16 Om te melden: Ja, oprecht is JHWH,
mijn Rots, aan hem is niets verkeerd!

*

Goed is het JHWH te danken!

Dat ene kleine zinnetje raakt me. Dat zegt natuurlijk iets over mij. Maar misschien toch ook over de kracht van deze paar woorden. Ze zijn zo positief, ze stralen zo'n rust en vreugde en dankbaarheid uit. Het is goed...

Er staat dus ook niet dat het zou moeten. Er moet helemaal niks, je kunt het ook niet doen. Er staat ook niet: het zou fijn zijn als méér mensen dat zouden doen. Nee hoor, het maakt niet uit. Het is gewoon alleen maar goed.

Goed om de Heer te danken.

Tegelijk: dat eenvoudige, rustig-vreugdevolle, constaterende: *Het is goed...* zou ook wel eens een heel fijn en werkzaam tegengif kunnen zijn in onze zielen. In de tijd waarin wij leven. Wij leven in zo'n onrustige tijd. In een heel hectische, krampachtige tijd.

Negatief. Er is zo vaak zo veel mis in onze ogen. Mensen zijn boos op elkaar en boos op zichzelf, op al die dingen die niet in orde zijn.

Ik geloof dat we daar op dit moment erg aan lijden in onze samenleving. Dat we zo gespannen zijn en krampachtig. Zo ontevreden en tégen alles. Tegen elkaar vooral. Boeren tegen de politiek, provincie tegen de randstad.

Dit lied breng ineens een heel andere sfeer mee. En ik geloof dat dat geweldig helpt. Hier is iets goed. Het is alleen al zo mooi hoe de tekst dat neerzet. Goed! Dat is meteen het eerste woord. Tov! In het Hebreeuws. Dat had u al eens gehoord. Datzelfde woordje klinkt keer op keer in Genesis 1: iedere dag van de schepping klinkt het als een refrein: God zag dat het goed was! Tov.

Hier ook, het eerste woord zet meteen de toon: Goed is het, tov. En dan het laatste woord... lees even mee: *aan hem is niets verkeerd.*

Het gaat (natuurlijk) van het eerste woord naar het laatste woord. Het gaat van dat het goed is, naar... dat het niet verkeerd is. Prachtig.

Op deze manier wil die tekst, dit gedicht, iets bij ons bereiken. Of liever gezegd, ons helpen. Ons te binnen te brengen dat er één goed is. Dat er één goede dingen doet. Daar wil dit lied ons hebben, daar ons naartoe brengen. Naar de dankbaarheid, de vreugde. Namelijk om wat hij doet. Om de daden van zijn handen.

En wat zijn dan nu die daden? Nu ja, dat is niet zomaar even samen te vatten. Daarvoor moet je al die verhalen navertellen, een voor een. Maar om het dan nu toch in één woord te zeggen: wat doet hij? De sabbat. Hij geeft ons de sabbat. Dat wil zeggen, hij geeft ons het leven zelf. Hij bestemt de mens voor het leven. Dat je veilig bent. Dat je groeit en bloeit en zo gaandeweg wordt wie je bent. Dat het lieve, kleine, goede mensenleven bloeien zal, daar gaat het om. Daar zit hij achter! Als het leven zo gebeurt, dan gebeurt hij, de Naam. Die ene, die vreemde, maar door-en-door menselijke God van Israël.

Dat besef. En dan die vreugde voelen. Dat helpt zo ontzettend tegen alle krampachtigheid en negativiteit in onze samenleving. Dit helpt zo ontzettend tegen alle chagrijn in onze zielen. Die Psalm doet dat: die brengt ons daarheen, die maakt dit in ons wakker. Niet verkeerd!

II

Alleen, waarom bloeit dan het kwaad? Waarom bloeien dan de boosdoeners?

Ineens is daar een andere melodie in het lied. Een pijnlijk, dissonant akkoord. Je voelt hem eigenlijk helemaal niet aankomen. Zo is er de blijdschap om deze God die het goede leven doet, zo is er ineens de ervaring van het kwaad. Vreemd. Jammer? Verstoring van de goede sfeer?

Eerlijk is het wel. Het is wel de echte ervaring van mensen. Ineens zijn ze er: de kwaaddoeners. Al wie onheil doen... En het raadsel daarom. Je begrijpt het niet.

De oorlog, het mensonterende geweld.

Of ook dichtbij, het geweld dat er achter voordeuren gebeurt. Mensen met macht die kwetsbare anderen kleineren, over hun grenzen gaan, misbruiken...

*De kwaadaardigen bloeien als onkruid,
ze schieten op, al wie onheil doen.*

Ineens is die Psalm een aanklacht. Een protestlied. Zie ze bloeien. Overal schieten ze op en dreigen kwetsbare plantjes te verstikken. Dat mag toch niet waar zijn. Nee, inderdaad, dat mag niet waar zijn, en het zal ook niet waar zijn. En dan wordt onze Psalm ineens even hard. Kwaad.

*De kwaadaardigen bloeien als onkruid,
ze schieten op, al wie onheil doen.
Ja, maar – om voor altijd verdelgd te worden.*

Het is uit daarmee. Hij staat namelijk al met de hak in de aanslag. Hij gaat dat te lijf. Alle kwaad, alle geweld, alle machtsmisbruik, alle verdrukking – het moet weg. En dan barst de Psalm helemaal uit, met die heftige zin:

*Ja zie, uw vijanden, JHWH,
ja zie, uw vijanden vergaan.*

Onkruid vergaat niet? Nu, in deze beeldspraak wel. Gods vijanden vergaan.

Nu is dat natuurlijk een ingewikkelde zin. Je moet er geweldig mee oppassen. Zo'n zin kan ook weer een manier zijn om macht uit te oefenen, een manier om mensen te kleineren. Als er gezegd wordt: dat zijn natuurlijk de goddelozen, de ongelovigen, of die-en-die...

Voor je het weet, word je de hel in gepreekt. Mensen zijn nooit de vijanden van God. Maar wel wat mensen dóen, soms. Wat er in mensen is, soms. En ook, soms, in óns.

III

Op 9 mei 1945 ging de theoloog Heiko Miskotte voor in de dankdienst voor de bevrijding in de Nieuwe Kerk op de Dam in Amsterdam. Ik moest daar deze week veel aan denken, omdat hij in die dienst over deze Psalm preekte. En dan ook nog precies over dit zinnetje: Gods vijanden vergaan. Het is een enorm indrukwekkend moment en een enorm indrukwekkend verhaal.

Terwijl de bevrijding werkelijk nét achter de rug is – de mensen zitten nog met hun ogen te knipperen tegen het licht –, brengt hij dit naar voren: Gods vijanden, wie zijn dat? Dat ligt op dat moment – mei 1945 – misschien wel heel erg voor de hand: de Duitsers zijn net verslagen, de oorlog is net geweest. Maar dan is het zo opmerkelijk dat Miskotte daar heel voorzichtig mee is, heel terughoudend. Nee, laten we oppassen die 'vijanden van God' te snel aan te wijzen en vast te leggen. Dat kun je niet zomaar zeggen, hoeveel we ook geleden hebben.

Of zoals het nu misschien heel erg voor de hand zou liggen te zeggen: Rusland, de agressor, Poetin... Maar Miskotte zou misschien wel zeggen: wees daar voorzichtig mee. Die terughoudendheid is indrukwekkend.

Alleen dit ene, zegt Miskotte dan: alleen dit ene wil ik wel wagen te zeggen. Gods vijand, dat is... de moord op het Joodse volk. Het antisemitisme. De verdrukking, de kampen. De vervolging van Israël, ja dát is vijandschap tegen deze God, die zich namelijk op leven en dood met dit volk verbonden heeft.

IV

Dit wil gezegd en gezongen worden: dit kwaad moet weg. Het kwaad in mensen – het moet vergaan. Het heeft geen bestand, het heeft geen toekomst. Hij laat het niet toe. Hij, die ene, hij kan dat aan. Wij misschien niet. Maar hij.

En dat is troost, goed nieuws. Namelijk juist omdát hij wil dat mensen bloeien. Juist omdát hij wil dat wij in sabbatssfeer leven. Juist zo zet hij ons in de ruimte.

En dan is het eind van het liedje: bloeiende mensen. Heerlijk, dat kan alleen de poëzie: mensen neerzetten als bomen. Dat ben jij. En kijk maar eens goed om je heen: dat zijn al die anderen ook. Zo zal het zijn, zo is het de bedoeling. Dit zijn jullie, mensen als bomen. Op de flanken van de bergen, waiend in de wind. Met alle takken uitgestrekt naar de hemel en verstrengeld in elkaar. Groen, fris, uitbundig. Iedere dag weer sta je in bloei.

Ze gedijen nog in hun grijsheid, staat er dan zelfs bij. Ze blijven weelderig en fris... Ik kijk even de kring rond. Mooi om te horen toch? Mocht je misschien denken: Nu ja, ik ben inmiddels op leeftijd, ik ben in mijn grijsheid... mijn rol is zo'n beetje uitgespeeld. Welnee! Je raakt niet uitgebloeid.

Zo is het de bedoeling, zo wil hij het hebben, en zo zal het dan ook zijn. Dat het leven goed is. Dat mensen leven in de sfeer van de sabbat. Dat je er bent en er mag wezen. Dat mensen bevrijd en in vrede bloeien mogen.

Dat is... niet verkeerd. Dat is gewoon helemaal en alleen maar goed.